

Sosiaalinen pääoma ja yksilötason tulokehitys Suomessa

Tomi Oinas, Petri Ruuskanen, Tomi Kankainen,
Timo Anttila ja Mari Kivitalo

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Abstrakti

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme yksilön sosiaalisista verkostoista muodostuvan sosiaalisen pääoman yhteyttä yksilötason tulokehitykseen. Analyysimme perustuvat vuoden 1986 elinolututkimukseen osallistuneisiin 20–44 vuotiaisiin työllisiin ja rekisteritietoihin heidän palkkatuloistaan vuosilta 1987–1997. Tutkimuksessa erottelemme toisistaan sitovan ja silloittavan sosiaalisen pääoman muodot. Sitovan sosiaalisen pääoman mittarimme perustuu yksilön mahdollisuuteen saada apua verkostoistaan erilaisissa arkielämän tilanteissa. Silloittavaa sosiaalista pääomaa mittasimme yksilöiden yhdistysjäsenyyksien monipuolisuuden kautta. Analyysit suoritettiin paloittain jatkuvalla lineaarisella kasvukäyrämallilla, jossa seuranta-aika oli jaettu kolmeen jaksoon: aika ennen lamaa (1987–1991), lama (1992–1994) ja aika laman jälkeen (1995–1997). Tulokset osoittavat, että erityisesti yksilön silloittava sosiaalinen pääoma monipuolisina yhdistysjäsenyyksinä oli yhteydessä palkkatulojen positiiviseen kehitykseen koko seurantajaksona. Erityisen selvästi sosiaalinen pääoma vahvisti yksilöiden palkkatulojen kehitystä laman jälkeisellä nousukaudella, jolloin sekä silloittava että sitova sosiaalinen pääoma edistivät yksilöiden tulonmuodostusta. Suuri osa tästä kehityksestä liittyy yksilön silloittavan sosiaalisen pääoman mahdollistamaan etenemiseen muita paremmin palkattuihin tehtäviin. Tulokset tukevat käsitystä, että sosiaalinen pääoma on muunnettavissa taloudelliseksi pääomaksi.

ASIASANAT: sosiaaliset verkostot, tulot, sosiaalinen pääoma, työmarkkinat, vahvat siteet, heikot siteet

Johdanto

Sosiaalisen pääoman käsite vakiinnutti asemansa yhteiskuntatieteissä 1990-luvulla. Tuolloin käsitteellä alettiin viitata sosiaalisiin verkostoihin sekä niissä muodostuviin normeihin ja luottamukseen, jotka edistävät verkostoon kuuluvien yksilöiden kykyä hyödyntää voimavarojaan. Käsite nousi taloustieteissä käytettyjen fyysisen

ja inhimillisen pääoman käsitteiden rinnalle ja tarjosi uuden selitysmallin yksilöiden ja yhteisöjen erilaiselle taloudelliselle menestykselle. (Ruuskanen 2015.) Samalla sosiaalisen pääoman tarkastelut jakaantuivat kahtaalle: Osa tutkijoista korosti sosiaalisen pääoman luonnetta kollektiivisena resurssina, joka on kaikkien yhteisön jäsenen käytössä (Coleman 1988; Putnam 1993; 2000).

Toiset taas korostivat sitä, miten arvovaltaiset tutut (Bourdieu 1986) tai edulliset verkostoasemat (Burt 1992; Lin 1999) tarjoavat yksilöille resursseja ja mahdollisuuksia hyödyntää muita pääomalajejaan ja menestyä taloudellisessa kilpailussa muita paremmin.

Samalla myös sosiaalisen pääoman tuottamien hyötyjen tutkimus jakaantui kahtaalle: Sosiaalisen pääoman kollektiivista luonnetta korostaneessa tutkimuksessa on tarkasteltu esimerkiksi sosiaalisen pääoman vaikutuksia yhteisöjen, alueiden tai kansantalouksien tasolla (ks. esim. Knack & Keefer 1997; Putnam 1993). Sosiaalisen pääoman yksilötason tarkasteluissa on kiinnitetty huomiota esimerkiksi sosiaalisen pääoman yksilölle mahdollisesti tuottamiin terveysvaikutuksiin (ks. esim. Choi ym., 2014; Kawachi & Berkman 2000). Toisaalta on tarkasteltu edullisen verkostoaseman yksilölle työelämässä tuottamia mahdollisuuksia, kuten ammatillista arvostusta, uralla etenemistä ja palkkakehitystä (Burt 2000; Lin & Dumin 1986; Podolny & Baron 1997). Edellä mainitut yksilöiden työuraa koskevat tutkimukset viittaavat implisiittisesti siihen, että yksilön sosiaalisella pääomalla on yhteys hänen taloudelliseen menestykseensä. Sosiaalisen pääoman ja tulomuodostuksen välistä suhdetta on kuitenkin yksilötasolla tarkasteltu vain vähän ja silloinkin suppeilla aineistoilla (ks. kuitenkin Bridges & Villemez 1986; McDonald 2015).

Tässä artikkelissa kysymme, onko yksilön sosiaalisella pääomalla yhteys yksilön tulokehitykseen. Tutkimusaineistomme käytämme kansallista Elinoloaineistoa (Tilastokeskus 1986), jonka vastaukset on yhdistetty vastaajaa koskeviin väestörekisteriaineistoihin. Tämä mahdollistaa kyselylomakeaineistoon vastanneiden yksilöiden toteutuneen tulokehityksen ja työttömyysjaksojen seurannan. Tarkastelun ajanjakso kattaa kyselyä seuraavan yhdentoista vuoden jakson, alkaen vuodesta 1987 ja päättyen vuoteen 1997.

Artikkeli rakentuu siten, että aluksi esitellään lyhyesti sosiaalista pääomaa ja yksilöiden työmarkkinoille kiinnittymistä tarkastelevaa aiempaa tutkimusta sekä esitetään tarkennetut tutkimuskysymykset ja tutkimushypoteesit. Tämän jälkeen esitellään tarkemmin tutkimuksen aineisto ja menetelmät. Neljännessä luvussa kootaan yhteen tutkimuksen tulokset ja viidennessä luvussa esitetään tutkimuksesta tehdyt johtopäätökset.

Sosiaalinen pääoma, tulot ja työura

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme sosiaalista pääomaa yksilön resurssina. Sosiaalisen pääoman yksityishyödykkeelliseen arvoon on olemassa kaksi pääasiallista lähestymistapaa. Pierre Bourdieun ajattelussa yksilön sosiaalinen pääoma kytkeytyy yhteiskuntarakenteiden ja kasvatuksen kautta syntyviin yhteiskunnallisiin eroihin ja samankaltaisuuksiin ja näiden seurauksena syntyviin ryhmäjäsenyyksiin. Tämän myötä etuoikeutettujen yhteiskunnallisten ryhmien jäsenet saavat muilta ryhmään kuuluvilta suosituksia ja yhteiskunnallista luottamusta, joka toimii heidän edukseen yhteiskunnan eri kentillä tapahtuvassa kilpailussa, esimerkiksi työelämässä. (Bourdieu 1986, 248–249; Bourdieu & Wacquant 1995, 149.)

Toinen tapa, johon tässä tutkimuksessa kiinnitymme, on kiinnittää huomio yksilön sosiaalisiin kontakteihin ja näistä muodostuviin verkostoihin. Tällöin sosiaalisen pääoman katsotaan liittyvän ennen kaikkea sosiaalisten verkostojen kautta välittyviin aineellisiin ja aineettomiin resursseihin, joiden avulla yksilö voi saavuttaa sosiaalista arvonantoa tai taloudellista hyötyä. Esimerkiksi Ronald Burt on korostanut sitä, miten ystäväistä, kollegoista ja muista sosiaalisista siteistä muodostuvat verkostot tarjoavat yksilöille tehokkaita mahdollisuuksia hyödyntää osaamistaan ja taloudellista pääomaansa. Tämä perustuu siihen, että edullisessa verkostoasemassa oleva yksilö

saa verkostojensa avulla hankittua tietoa muita laajemmin ja nopeammin. Verkostot myös tarjoavat kontakteja ja resursseja taloudellisesti arvokkaan tiedon hyödyntämiseen. Lisäksi keskeinen verkostoasema mahdollistaa tiedon välittäjänä toimimisen ja eri osapuolten tiedonsaannin kontrolloinnin. Samalla verkostot toimivat myös toiseen suuntaan: ne välittävät eteenpäin yksilöä koskevia suosituksia, jotka voivat olla arvokkaita resursseja esimerkiksi työpaikan vaihtamisessa tai muussa taloudellisessa toiminnassa. (Burt 1992; Burt 2002.) Paljolti samaan tapaan Nan Lin (1999; 2001) tarkastelee sosiaalista pääomaa yksilön verkostojensa kautta saavuttamina resursseina, kuten hyödykkeinä, informaationa, arvonantona ja luottamuksena, joiden avulla yksilö voi saavuttaa taloudellista hyötyä.

Verkostotutkimuksessa kiinnostus on usein liittynyt yksilöiden työuriin, kuten työpaikan hankkimiseen, uralla etenemiseen tai palkkakehitykseen. Tutkimusalueen keskeinen lähtökohta oli Mark Granovetterin (1975/1995) klassikkotutkimus *Getting a Job. A Study of Contacts and Careers*, joka tarkasteli työpaikkaa vaihtaneita ammattityöntekijöitä ja ylempiä toimihenkilöitä. Tutkimuksen keskeinen tulos oli, että tieto uusista työmahdollisuuksista ja työpaikkojen saamista edistävät suositukset liikkuvat yksilöiden välisissä sosiaalisissa verkostoissa. Granovetter jakoi sosiaalisiin verkostoihin liittyvät siteet niin kutsuttuihin ”vahvoihin siteisiin” (*strong ties*) ja ”heikkoihin siteisiin” (*weak ties*). Vahvoja siteitä luonnehtii hänen mukaansa tiivis yhteydenpito ja emotionaalinen lataus, kun taas heikot siteet ovat luonteeltaan etäisempiä ja harvemmin ylläpidettäviä. Tutkimuksen mukaan erityisesti henkilöt, joiden verkostoihin kuuluu runsaasti ”heikkoja siteitä”, saavat tehokkaasti tietoa työmarkkinoilla tarjolla olevista mahdollisuuksista. Vaikka yksilön lähipiiristä muodostuvaan vahvojen siteiden verkostoon kuuluvien ystävien, perheen ja sukulaisten motiivi auttaa työnhaussa voi olla etäisempiä

ystäviä suurempi, heikkojen siteiden voima työmarkkinoilla liittyy siihen, että heikot siteet yhdistävät tehokkaasti työelämän eri alueilla liikkuvia toimijoita. Näin niiden kautta välittyy jatkuvasti ylläpidettyjä vahvoja siteitä tehokkaammin arvokasta tietoa työmarkkinoista. (Granovetter 1973; 1995; ks. myös Johanson 2015.)

Myöhemmässä sosiaalisen pääoman keskustelussa vahvoihin ja heikkoihin siteisiin on alettu yleisesti viitata ”sitovana” (*bonding*) ja ”silloittavana” (*bridging*) sosiaalisena pääomana (Gittel & Vidal 1998; Putnam 2000). Tällöin sitovaan sosiaaliseen pääomaan on usein liitetty ajatus vahvojen siteiden kyvystä edistää yksilöiden toimeentuloa ja ”pärjäämistä” (*getting by*), kun taas silloittavaan sosiaaliseen pääomaan on liitetty ajatus heikkojen siteiden kyvystä edistää yksilöiden menestystä, sosiaalista liikkuvuutta ja pääsyä elämässään eteenpäin (*getting ahead*) (Putnam 2000; de Souza Briggs 1998).

Granovetterin tutkimuksen innoittamana on myöhemmin tehty runsaasti yksilön verkostojen, työmarkkina-aseman ja urakehityksen välisiä yhteyksiä tarkastelevaa tutkimusta. Organisaatiotason tarkasteluissa on olemassa näyttöä siitä, että edullinen verkostoasema edistää organisaation sisäistä liikkuvuutta ja on yhteydessä esimerkiksi palkkatasoon ja uralla etenemiseen (Burt 1992; Gabbay & Zuckerman 1998; Podolny & Baron 1997; Seibert ym. 2001). Hollantilaisia ylemmän tason johtajia tarkastelevassa tutkimuksessa havaittiin, että sekä johtajien sosiaaliset verkostot että yhdistysjäsenyydet ovat yhteydessä johtajien työpaikkojen löytymiseen ja tuloihin (Boxman ym. 1991). Korpi (2001) tarkastellessaan ruotsalaisten työttömien työnhakuprosesseja puolestaan havaitsi, että sosiaalisten verkostojen käyttö työnhaussa tehosti työpaikan löytymistä. Hänen mukaansa sosiaalisten siteiden puuttuminen voikin olla yksi taustatekijä työttömyyden pitkittymisessä. Tutkimus ei kuitenkaan löytänyt näyttöä siitä,

että työnsaanti olisi yhteydessä erityisesti heikkoihin siteisiin. Itse asiassa joidenkin tutkimusten perusteella näyttää siltä, että mikäli työnhaussa on käytetty aktiivisesti hyväksi sosiaalisia kontakteja, ei tämä johda korkeampaan palkkaan tai palkkakehitykseen (Montgomery 1992; Mouw 2003). Kun huomioon otetaan kuitenkin myös ne sosiaalisten kontaktien kautta työllistyneet, jotka eivät itse aktiivisesti hakeneet työtä, sosiaalisella pääomalla on havaittu yhteys myös palkkatasoon (McDonald 2015).

Edellä referoidut tutkimukset näyttäisivät siis viittaavan siihen, että ainakin työmarkkinoilla sosiaalisista verkostoista muodostuvalla pääomalla on taloudellista merkitystä. Tutkimusten mukaan sosiaaliin verkostoihin liittyvä informaatio ja luotettujen tuttavien suositukset tehostavat työnhakemisen potentiaalia. Mikäli verkostoilla on kyky välittää taloudellisesti arvokasta, työmarkkinoita koskevaa tietoa, pitäisi tämän näkyä myös runsaasti verkostoja omaavien palkkatulojen muodostuksessa keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Parempi tulonmuodostus voi johtua esimerkiksi siitä, että runsaasti verkostoja omaavat voivat valita muita useammista työtarjojista, jolloin he pystyvät valitsemaan keskimääräistä parempipalkkaisia työtehtäviä. Muita parempi palkkakehitys voi myös liittyä siihen, että paremmin verkostoituneilla on muita paremmat ylenemismahdollisuudet ja neuvotteluasemat organisaation sisäisissä palkkaneuvotteluissa. Vastaavasti työuran katkosvaiheissa paremmin verkostoituneiden on mahdollista verkostojensa avulla löytää uusi työpaikka muita nopeammin, jolloin työssäolokuukausien määrä lisääntyy, mikä luonnollisesti heijastuu yksilön palkkatuloihin.

Erityisesti verkostojen tulonkehitykseen vaikuttavien mekanismien merkityksen pitäisi tulla esiin tilanteissa, joissa työn kysyntä muuttuu. Tällöin epävirallisten verkostojen merkitys työnhaussa

korostuu, ja verkostoitumisen tuottaman suhteellisen edun tulisi tulla esiin erityisen selvästi. Lama-aikana, jolloin työn kysyntä vähenee ja työpaikkoja on niukasti suhteessa työn tarjontaan, verkostoituneet voivat saada etua verkostoissaan liikkuvasta työmarkkinoista koskevasta informaatiosta esimerkiksi saamalla tietoa piilotyöpaikoista, joita ei ilmoiteta avoimilla työmarkkinoilla. Vastaavasti tilanteessa, jossa uusia työpaikkoja syntyy nopeasti, myös henkilöille, jotka eivät aktiivisesti etsi uutta työtä, voi verkostojen kautta välittyä tietoa uusista, aiempaa paremmin palkatuista työmahdollisuuksista, mikä johtaa nousevaan tulotasoon olemassa olevassa työorganisaatiossa tai uudessa työpaikassa.

Tutkimuskysymykset

Tässä artikkelissa tarkastelemme yksilön verkostojen kautta muodostuvan sosiaalisen pääoman yhteyttä yksilön palkkatulojen kehitykseen. Kaikki edellä kuvatut sosiaalisten verkostojen ja työelämän yhteen liittävät mekanismit viittaavat siihen, että yksilön paremman verkostoitumisen tulisi näkyä pitkällä aikavälillä muita parempana palkkatulojen kehityksenä. Tutkimuksessa esitämme kysymyksen, onko verkostoihin sitoutunut sosiaalinen pääoma yhteydessä suomalaisen yksilölliseen tulokehitykseen. Mittaamme sitovaa sosiaalista pääomaa yksilön vahvojen siteiden verkostojensa kautta saavuttamina resursseina (ks. myös Lin 1999; 2001). Toisaalta tarkastelemme silloittavaa sosiaalista pääomaa yksilön yhdistysjäsenyyksien monipuolisuuden kautta. Yhdistykset ovat keskeisiä kansalaisten verkostoitumisen paikkoja yhteiskunnassa. Eri-laisten ristikkäisten jäsenyyksien verkostoissa kehkeytyy solidaarisuutta myös erilaisten ihmisten välille (Siisiäinen & Kankainen 2009; Simmel 1890), mikä tehostaa heikkojen siteiden muodostumista. Yhdistysjäsenyyksiä onkin varsin yleisesti käytetty kansalaisyhteiskunnan heikkojen siteiden mittarina (ks. Geys & Murdoch 2010).

Samalla nämä heikkojen siteiden verkostot toimivat tehokkaina tiedon välittymisen kanavina. Aiemman tutkimuksen mukaan yhdistykset ovat Suomessa jäsenilleen tärkeitä nimenomaan tiedon välittäjinä (Kankainen 2007; Siisiäinen 2002).

Oletuksemme on, että tärkeitä verkostoista yksilölle välittyviä resursseja ovat työelämää koskeva informaatio (Burt 1992; Granovetter 1973; Lin 1999) ja verkostojen kautta välittyvät yksilöä koskevat suositukset (Bourdieu 1986; Burt 1992). Nämä tehostavat yksilön työnhaun potentiaalia, millä on positiivisia vaikutuksia yksilöiden tulokehitykseen. Oletamme, että sekä yksilön vahvoihin siteisiin liittyvät resurssiverkostot että yksilön liityminen yhdistysjäsenyyksien kautta heikkojen siteiden verkostoihin ovat positiivisessa yhteydessä yksilön palkkatulojen kehitykseen.

Keskeiset tutkimuskysymyksemme ovat: 1) Ennustaako yksilötason sosiaalinen pääoma parempaa tulokehitystä? 2) Jos yhteys on olemassa, onko vaikutus yhtä suuri talouden nousukaudella ja lamassa? 3) Onko mahdollinen parempi tulokehitys seurausta ensisijassa paremmasta kiinnittymisestä työmarkkinoille vai päätymisestä paremmin palkattuihin tehtäviin?

Aineisto ja menetelmät

Aineisto

Aineistonamme ovat Tilastokeskuksen elinolo-tutkimus vuodelta 1986 sekä tähän liitetty rekisteriseuranta-aineisto, jonka avulla seuraamme vastaajien palkkatulojen kehitystä kyselyä seuraavalla yhdentoista vuoden ajanjaksolla (1987–1997). Selitettävänä muuttujana käytämme rekisteritietoa henkilön palkkatuloista. Palkkatulot muodostuvat kunkin seurantavuoden aikana pää- ja sivutoimessa ansaittujen tulojen summasta 100 euron tarkkuudella. Ylin persenttiili eli korkein tuloprosentti on koodattu keskiarvona.

Tarkastelu on rajattu haastatteluhetkellä 20–44 vuotiaisiin työllisiin. Tällä rajauksella analyysissä on 4669 tapausta (henkilöä) ja 11 mittauskertaa (1987–1997). Puuttuvia seurantatietoja oli hyvin pienellä osalla vastaajista (0,3 %), joten nämä tapaukset päätettiin jättää analyyseista pois. Elinolotutkimuksen (1986) otoskoko oli 13 876 henkeä ja kadon osuus vain 13 %. Tutkimus tehtiin perinteisenä käyntihaastatteluna, jossa haastattelijalla oli käytössään strukturoitu haastattelulomake (Melkas 2003, 158–166; Sauli ym. 1989, 178).

Operationalisoimme yksilön sitovan sosiaalisen pääoman sosiaalisista verkostoista saatavina potentiaalisina resursseina (Lin 1999; 2001). Elinoloaineiston kyselyn pohjalta on mahdollista rakentaa mittari, joka kartoittaa suoraan erilaisia arkielämän resursseja ja niiden saatavuutta yksilön sosiaalisten verkostojen kautta (ks. myös Van der Gaag & Snijders 2004; 2005; Janhonen, Johanson & Nikkilä 2005; Salminen 2012). Kyselyssä vastaajalta tiedusteltiin, tunteeo hän jonkun oman kotitalouden ulkopuolisen henkilön, joka voisi auttaa erilaisissa tilanteissa. Tilanteet koskivat työkalujen ja päivittäistavaroiden lainaamista; apua remontissa, ostosten teossa ja kuljetuksissa; 1000 markan lainaamista; neuvojen saamista tärkeissä omaa elämää koskevissa päätöksissä; ja kirjeen laatimista viranomaisille. Vastausvaihtoehdot olivat kyllä, ei ja en tarvitse.

Verkostoista saatavilla olevan avun indeksi luotiin siten, että kyllä-vastausten määrä suhteutettiin kyllä- ja ei-vastausten yhteismäärään. Luotu indeksi saa arvoja nollasta (ei saa missään tarvitsemassaan apua) yhteen (saa kaikissa mainituissa tilanteissa tarvitessaan apua), muuttujan arvot määrittivät sen mukaan kuinka monta ”kyllä” ja ”ei” vastausta vastaaja antoi yllämainittuihin viiteen tilanteeseen (esim. 3 kyllä ja 2 ei=0.6; 5 kyllä ja 0 ei=1 jne.). Indeksi mittaa siis sitä, kuin-

ka suurelta osin vastaaja voisi saada apua niissä arkielämän tilanteissa, joissa hän potentiaalisesti apua tarvitsee. Muuttuja mittaa yksilön pääsyä hyödyllisiin resursseihin sosiaalisten verkostojensa kautta. Muuttujan jakauma on hyvin vino: peräti 70 % vastaajista arveli saavansa apua kaikessa tarvitsemassaan. Vinoudesta johtuen käytämme analyysseissa muuttujasta versiota, jossa vastaajat on jaettu kahteen ryhmään: niihin jotka arvelevat saavansa kaikessa tarvitsemassaan apua (1) ja muihin (0).

Yksilön heikkoihin siteisiin liittyvää silloittavaa sosiaalista pääomaa mittaamme tarkastelemalla hänen kiinnittymistään organisoituneen kansalaisyhteiskunnan verkostoihin. Mittarina toimii yksilön kuuluminen erityyppisiin yhdistyksiin, mikä mittaa yhdistysjäsenyyksien määrää paremmin verkostojen monipuolisuutta. Vastaa-jilta tiedusteltiin olivatko he jonkin seuraavan järjestön tai yhdistyksen jäsen: harrastusjärjestö, urheilujärjestö, asukasjärjestö tai muu järjestö. Erilaisten yhdistysten jäsenyydet laskettiin yhteen, jolloin muuttujan skaala vaihtelee välillä 0 ja 4. Kuvailevia analyysija varten muuttuja luokiteltiin kahteen ryhmään, joista toisen muodostavat yhdistysjäsenyyksiä vailla olevat ja toisen vähintään yhteen yhdistykseen kuuluvat. Selittävissä analyysseissa muuttujaa käytetään jatkuvana.

Aiemman tutkimuksen perusteella on tarpeen ottaa huomioon koulutus ja sukupuoli, sillä molemmat ovat yhteydessä sekä sosiaaliseen pääomaan että tuloihin (Bridges & Villemetz 1986; Smith 2000). Omassa analyysissamme vakioimme keskeisinä taustatekijöinä vastaajan iän, sukupuolen, perheaseman, terveydentilan, koulutuksen, ammattiaseman ja haastattelua edeltävän vuoden (1985) palkkatulot keskistetyinä. Näiden lisäksi vakioimme viimeisessä mallissa myös vuosittaisten työttömyyskuukausien määrään.

Menetelmät

Yhdistysjäsenyyksien monipuolisuuden ja verkostoista saatavan avun yhteyttä myöhempään palkkehitykseen tutkitaan hyödyntäen kasvukäyrämalleja. Seurannan ajankohtaan osuu 1990-luvun lama. Kuvailevien tulosten perusteella yleinen palkkatulojen kehitys ollut kolmijakoista: ennen lamaa tulot kasvoivat tasaisesti vuoteen 1991 asti, tämän jälkeen kääntyivät laskuun ja kääntyvät taas nousuun vuodesta 1994 alkaen (ks. liittekuvio 1). Tästä johtuen estimoimme tulokehityksen vuosittaisen muutoksen kolmena erillisenä ajanjaksona (1987–1991, 1992–1994 ja 1995–1997) käyttäen paloittain jatkuvaa lineaarista kasvukäyrämallia (*piecewise linear growth curve model*).

Monitasomalleihin pohjautuva kasvukäyrämalli on tavanomaista toistomittausten varianssi-analyysejä joustavampi menetelmä yksilötason kehityksen mallintamiseen. Kasvukäyrämalli on kaksitasoinen malli, jossa yksilöt edustavat toista tasoa ja kunkin yksilön toistetut mittaukset ensimmäistä tasoa. Mallissa kiinteät termit kuvaavat tekijöiden keskimääräistä vaikutusta selitettävään muuttujaan. Satunnaistermit puolestaan kuvaavat yksilötason eroja eli vaihtelua kiinteissä vaikutuksissa. (Singer & Willet 2003; Tabachnick & Fidell 2007.)

Edellä mainitun epäsäännöllisen tulokehityksen vuoksi koko seuranta-ajan käsittävää lineaarista trendiä ei voida käyttää. Tällaisessa tilanteessa vaihtoehtoinen tapa olisi sovittaa aineistoon sopivan asteinen polynominen trendi, joka kuvaisi tarkasti tulokehityksen muotoa. Käyttämällä polynomien sijaan kolmelle eri ajanjaksolle sovitettua lineaarista trendiä samassa mallissa pystymme vastaamaan keskeiseen tutkimuskysymykseen sitovan ja silloittavan sosiaalisen pääoman vaikutuksesta tulokehitykseen taloudellisesta tilanteesta riippuen. Kysymme, ennustaako sosiaalinen pääoma parempaa taloudellista kehitystä ja jos niin, onko vaikutus yhtä suuri talouden nou-

sukaudella ja lamassa? Tätä tutkitaan verkostomittareiden ja kolmen aikatrendin yhdysvaikutustermien avulla. Tulokset ovat lisäksi selkeästi esitettävissä, ja kolmen ajanjakson lineaarinen trendi vastaa todellista palkkakehitystä varsin hyvin.

Analyysit suoritetaan neljänä eri mallina, joihin on lisätty selittäjiä portaittain. Ensimmäisessä vaiheessa mallissa on vakiotermin ja kolmen eri ajanjakson vuosimuutosta kuvaavien termien ohella mukana myös sitovan (verkostoista saatavissa oleva apu) ja silloittavan sosiaalisen pääoman (yhdistysjäsenyyksien monipuolisuus) mittarit (malli 1). Toisessa vaiheessa malliin lisätään edellisten lisäksi taustatekijät (malli 2). Taustekijöiden, erityisesti edeltävän vuoden palkkatulojen, vakioinnilla pyritään asettamaan paljon ja vähän sosiaalista pääomaa omaavat samalle tasolle lähtötilanteen palkkatulojen suhteen. Tämän vakioinnin pitäisi poistaa ryhmien väliset erot ansiotuloissa seurannan lähtötilanteessa eli vuonna 1987. Kolmannessa vaiheessa malliin lisätään eri ajanjaksojen vuosimuutosta kuvaavien muuttujien ja sitovan sosiaalisen pääoman sekä silloittavan sosiaalisen pääoman mittareiden yhdysvaikutustermit (malli 3). Viimeisessä vaiheessa malliin lisätään vielä työttömyyskuukausien määrä (malli 4). Mikäli työttömyyskuukausien vakioinnin jälkeen verkostoista saatavissa olevan avun tai yhdistysjäsenyyksien monipuolisuuden kertoimet laskevat ja menettävät tilastollisen merkitsevyyden, syntyy näiden tuloja nostava vaikutus ensi sijassa paremman työmarkkinoille kiinnittymisen kautta. Mikäli kertoimet säilyvät ennallaan ja merkitsevinä, voidaan verkostoista saatavissa olevan avun ja yhdistysjäsenyyksien monipuolisuuden päätellä edistävän myös paremmin palkattuihin tehtäviin pääsemistä.

Kaikkien mallien vakiotermin kuvaava keskimääräistä palkkatasoa vuonna 1987, kun mallissa mukana olevat selittävät selittäjät saavat arvon 0. Kolmen

eri ajankohdan (ennen lamaa, lamassa ja laman jälkeen) vuosimuutoksen kertoimet kuvaavat, mihin suuntaan ja kuinka paljon kunakin ajanjaksona palkkatulot muuttuivat keskimäärin vuodessa. Mallien satunnaistermien varianssi-kovarianssimatriisit on esitetty liitetaulukossa 1. Taulukosta nähdään, että vakiotermin on positiivisesti yhteydessä lamaa edeltävän ja sen jälkeisen ajan tulokehitykseen ja negatiivisesti lamanaikaiseen palkkatulojen kehitykseen. Tämä tulos kertoo siitä, että seurannan alussa (1987) korkeat palkkatulot omaavien tulot kasvoivat muita voimakkaammin talouden nousukausina, mutta vastaavasti laskevat laman aikana muita jyrkemmin.

Tulokset

Taulukossa 1 on esitetty kuvailevat tiedot taustatekijöiden yhteydestä yhdistysjäsenyyksien monipuolisuuteen, verkostoista saatavissa olevaan apuun ja vuoden 1987 palkkatuloihin. Taulukosta nähdään, että taustatekijät ovat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä kaikkiin kolmeen tutkimuksen keskeiseen muuttujaan: Iän myötä yhdistykseen kuuluvien osuus ja palkkatulot kasvavat, mutta potentiaalinen avun saanti verkostojen välityksellä heikkenee. Miehet ovat naisia yleisemmin jäsenenä yhdistyksessä, saavat verkostoistaan harvemmin tarvitsemaansa apua, ja heillä on suuremmat palkkatulot kuin naisilla. Yksiuhoaltajat ovat muita harvemmin yhdistysten jäsenenä, saavat lapsiperheiden ohella muita harvemmin apua verkostoistaan ja heillä on kaikkein alhaisimmat palkkatulot. Hyvän terveydentilan omaavat ansaitsevat enemmän ja saavat muita todennäköisemmin apua verkostoistaan. Koulutusasteen noustessa yhdistysjäsenyydet ja potentiaalinen avunsaanti verkostoista yleistyy ja palkkataso nousee. Näiden tulosten perusteella on selvää, että kaikkien edellä mainittujen taustatekijöiden vaikutus on huomioitava kasvukäyrämalleissa, jotta voimme luotettavasti arvioida verkostoista saatavan avun ja yhdistysjäsenyyk-

TAULUKKO 1. Taustatekijöiden yhteys yhdistysjäsenyyksiin, verkostoista saatavaan apuun ja vuoden 1987 palkkatuloihin (20–44-vuotiaat työlliset vuonna 1986)

	N	JÄSEN VÄHINTÄÄN YHDESSÄ YHDISTYKSESSÄ	SAA VERKOSTOISTA APUA KAIKESSA TARVITSEMASSAAN	VUODEN 1987 PALKKATULOT EUROINA
Ikäryhmä		p<0.001	p<0.001	p<0.001
20-24 vuotta	679	40%	86%	9500
25-29 vuotta	944	49%	82%	11232
30-34 vuotta	1043	51%	72%	13005
35-39 vuotta	1108	53%	70%	14677
40-44 vuotta	894	56%	68%	14817
Sukupuoli		p<0.001	p<0.001	p<0.001
Mies	2407	60%	71%	14841
Nainen	2261	41%	79%	10789
Perheasema		p<0.001	p<0.001	p<0.001
Yksin asuva	620	48%	78%	13279
Pariskunta, ei lapsia	766	49%	82%	12955
Pariskunta, lapsia	2917	53%	73%	13090
Yksinhuoltaja	365	39%	69%	10355
Koettu terveys		p=0.066	p<0.001	p=0.001
Huono	79	47%	53%	10817
Keskinkertainen	850	47%	70%	12229
Hyvä	3734	51%	77%	13075
Koulutus		p<0.001	p<0.001	p<0.001
Perusaste	1385	44%	68%	11174
Keskiaste	2632	50%	77%	11881
Korkea-aste	651	66%	82%	20553
Ammattiasema		p<0.001	p<0.001	p<0.001
Yrittäjä	380	60%	69%	4324
Palkansaaja	4288	50%	75%	13638

sien monipuolisuuden vaikutusta myöhempään palkkakehitykseen.

Taulukossa 2 on esitetty kasvukäyrämallin tulokset verkostoresurssien ja yhdistysjäsenyyksien vaikutuksesta palkkakehitykseen. Malleista 1-2 nähdään kuinka lamaa edeltävän jakson positiivinen palkkakehitys (892€/vuosi) kääntyi lamassa laskeväksi (412€/vuosi) ja jälleen nouseväksi (909€/vuosi) laman jälkeen. Työt-

tömyyskuukausien vakiointi mallissa 4 muuttaa näitä kertoimia jokin verran, mutta niiden suunta ja tulkinta säilyvät samana. Suurin muutos koskee laman aikaista negatiivista palkkakehitystä, joka työttömyyskuukausien vakioinnin tuloksena näyttää selvästi pienemmältä (251€/vuosi). Tämä kertoo siitä, että laman aikaan havaittu yleinen negatiivinen palkkatulojen kehitys johtuu ensi sijassa työttömyysjaksojen lisääntymisestä.

TAULUKKO 2. Kasvukäyrämallien estimaatit vuosipalkan kehityksestä (Euroina) vuodesta 1987 vuoteen 1997 Suomessa (20–44-vuotiaat työlliset vuonna 1986)

	MALLI 1 ^a	MALLI 2 ^b	MALLI 3 ^c	MALLI 4 ^d
Vakiotermi	11379***	11125***	11238***	11458***
Vuosimuutos				
Ennen lamaa (1987-1991)	900***	892***	706***	787***
Lama (1992-1994)	-407***	-412***	-619***	-251**
Laman jälkeen (1995-1997)	891***	909***	635***	542***
Sosiaalisen pääoman mittarit				
Verkostoista saatava apu (0-1)	602*	115	60	-10
Yhdistysjäsenyydet (0-4)	1611***	356***	253**	198**
Työttömyyskuukaudet				-831***
Yhdysvaikutustermit				
Saatava apu*ennen lamaa			85	80
Saatava apu*lama			148	89
Saatava apu*laman jälkeen			229*	205*
Yhdistysjäsenyydet*ennen lamaa			176***	164***
Yhdistysjäsenyydet*lama			136**	64
Yhdistysjäsenyydet*laman jälkeen			145**	160***
Vuosipalkan varianssi	26333522	20917285	20893773	19732763
Peräkkäisten vuosien palkkatason korrelaatio (AR1 Rho)	0.47***	0.35***	0.35***	0.36***

^a MALLISSA MUKANA PALOITTAIN JATKUVA LINEAARISET VUOSITRENDIT JA SOSIAALISEN PÄÄOMAN MITTARIT

^b MALLISSA MUKANA EDELLISTEN LISÄKSI IKÄRYHMÄ, SUKUPUOLI, PERHEASEMA, TERVEYDENTILA, KOULUTUS, AMMATTIASEMA JA VUODEN 1985 PALKKATULOT (KESKISTETTY)

^c MALLISSA MUKANA TAUSTATEKIJÄT JA SOSIAALISEN PÄÄOMAN MITTAREIDEN YHDYSVAIKUTUSTERMIT VUOSITRENDIEN KANSSA

^d MALLISSA MUKANA TAUSTATEKIJÄT, SOSIAALISEN PÄÄOMAN MITTAREIDEN YHDYSVAIKUTUSTERMIT VUOSITRENDIEN KANSSA JA TYÖTTÖMYYSKUUKAUDET KUNAKIN SEURANTAVUONNA

Koska yhdistysjäsenyyksien monipuolisuuden havaittiin alustavissa analyyseissa olevan lineaarisessa yhteydessä lähtötilanteen eli vuoden 1987 palkkatasoon, käytetään mallissa kyseistä muuttujaa jatkuvana. Tulosten perusteella yhdistysjäsenyyksien monipuolisuuden lisääntyessä myös seurannan lähtötilanteen palkkatulot kasvoivat. Vastaava yhteys havaittiin myös verkostoista

saatavan avun osalta (malli 1). Mallin kertoimet voidaan tulkita siten, että jokainen uudenlainen yhdistysjäsenyys (ts. jäsenyyksien monipuolistuminen) oli yhteydessä lähtötilanteen vuosipalkan nousuun 1611 eurolla. Vastaavasti verkostoistaan kaikessa tarvitsemassaan apua saavilla lähtötilanteen vuosiansio oli 602 euroa muita korkeampi. Taustekijöiden, eritoten haastattelua edeltävän

vuoden palkkatulojen, vakioinnin jälkeen nämä yhteydet heikkenevät selvästi ja verkostoista saatavan avun osalta katoavat kokonaan (malli 2). Verkostoista saatavan avun osalta myös ammattiaseman vakiointi laskee kerrointa huomattavasti. Yrittäjät, erityisesti maanviljelijät, saavat palkansaajia harvemmin verkostoistaan apua kaikessa tarvitsemassaan, ja heidän vuosipalkkansa taso on alempi. Tämä ero saadussa avussa johtui ensi sijassa siitä, että maanviljelijät saivat palkansaajia harvemmin rahaa lainaan tai hyviä neuvoja niitä tarvittaessaan. Taustatekijöiden yhteys vuosipalkan kehitykseen on esitetty liitetaulukossa 2.

Seuraavaksi tarkastelemme sosiaalisen pääoman mittareiden yhdysvaikutusta kolmen ajallista muutosta kuvaavan vuosimuutos-indikaattorin kanssa (malli 3). Yhdysvaikutustermien avulla testaamme, onko paljon verkostoja omaavilla muita positiivisempi tulokehitys seurannan aikana. Verkostoista saatavan avun yhdysvaikutus on tilastollisesti merkitsevä vain laman jälkeisellä nousukaudella, kun taas yhdistysjäsenyyksien monipuolisuuden yhdysvaikutustermi ovat merkitseviä kaikissa kolmessa ajanjaksossa. Kaikki yhdysvaikutustermien kertoimet ovat positiivisia. Verkostoista paljon apua saavien tulokehitys oli muita positiivisempaa laman jälkeen; erityyppisiä yhdistysjäsenyyksiä omaavilla kaikkina ajanjaksoina. Tulokinnin helpottamiseksi kuviossa 1 on havainnollistettu mallin 3 keskeiset tulokset.

Edellisen vuoden palkkatulojen vakioinnin jälkeen verkostoista paljon apua saavien ja erityyppisiä yhdistysjäsenyyksiä omaavien ansiotasoa oli käytännössä samalla tasolla muiden kanssa lähtötilanteessa vuonna 1987. Kuvioista havaitaan, että alimman katkoviivan kuvaamalla ryhmällä, jolla on vaikeuksia saada verkostostaan apua sitä tarvittaessaan ja jolta samalla puuttuvat yhdistysjäsenyydet, palkkatulot kehittyvät koko tarkastelujaksolla heikoiten.

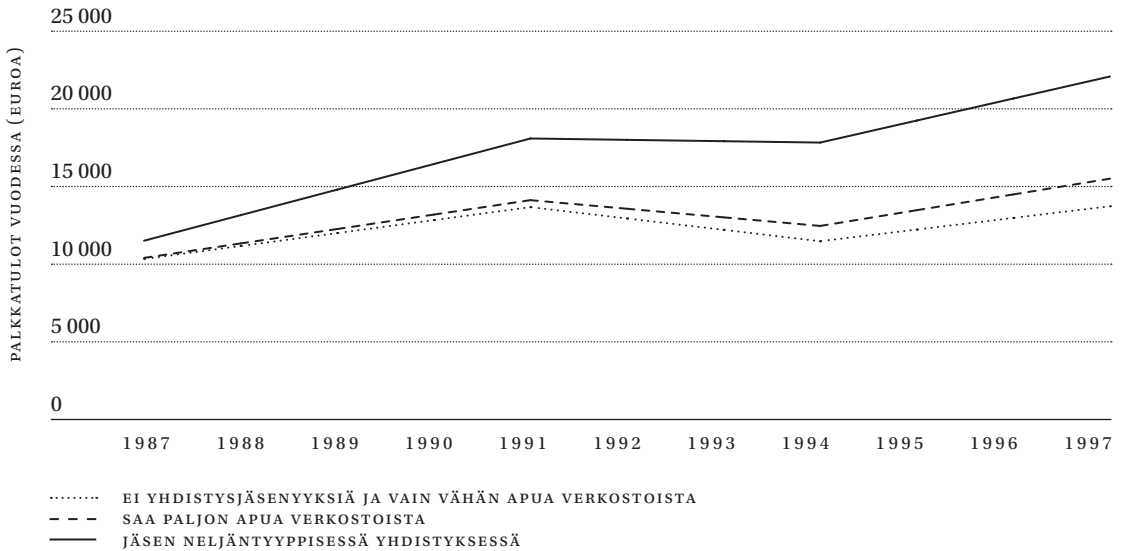
Keskimmäinen katkoviiva kuvaa ryhmää, jolla on vahvat avustavat verkostot, mutta jolta samalla puuttuvat yhdistysjäsenyydet. Tämän ryhmän palkkatulot kehittyvät hieman edellistä ryhmää paremmin laman jälkeisellä nousukaudella, jolloin vahvat verkostot omaavan ryhmän palkkatulot lähtevät kehittymään heikot verkostot omaavaa ryhmää nopeammin.

Jatkuvan viivan kuvaaman monipuolisia yhdistysjäsenyyksiä omaavan ryhmän palkkatulot sen sijaan kehittyvät selvästi muita paremmin koko tarkastelujakson ajan. Lamaa edeltävällä nousukaudella (1987–1991) monipuolisia yhdistysjäsenyyksiä omaavien palkkatulot lähtivät kasvamaan muita nopeammin. Laman alkaessa monipuolisia yhdistysjäsenyyksiä omaavilla oli jo selvästi korkeammat ansiot kuin muilla. Yhdistysjäsenyydet myös suojasivat laman aikana jyrkimmältä pudotukselta palkkatuloissa ja ero muihin kasvoi entisestään. Laman jälkeisellä nousukaudella (1995–1997) erot kasvoivat edelleen, kun monipuolisia yhdistysjäsenyyksiä omaavilla palkkakehitys oli muita positiivisempaa.

Kaiken kaikkiaan tulokset viittaavat siihen, että sosiaalisella pääomalla on selvä positiivinen merkitys yksilöiden palkkatulojen muodostukselle. Tarkastelujakson lopussa paljon apua saavien ansiotulot olivat noin 10 prosenttia ja monipuolisesti yhdistysjäsenyyksiä omaavien 34 prosenttia suuremmat kuin muilla. Avun saanti ja jäsenyydet eivät korreloi keskenään, eikä niillä havaittu olevan yhdysvaikutusta suhteessa palkkatulokehitykseen. Täten ne toimivat toisistaan riippumattomina tulokehitystä edistävinä tekijöinä.

Kuten edellä viitattiin, sosiaaliseen pääomaan liittyvän positiivisen tulokehityksen taustalla voi olla yhtäältä yksilön parempi kyky löytää työpaikkoja työuransa katkoskohdissa, toisin sanoen parempi kiinnittyminen työmarkkinoille. Toisaalta verkostot voivat auttaa myös uralla etenemisessä

KUVIO 1. Verkostoista saatavan avun ja yhdistysjäsenyyksien yhteys palkkatulojen kehitykseen 1987–1997 (vakioitu malli)

ja paremmin palkattujen työtehtävien löytymisessä. Näitä mekanismeja voimme eritellä lisäämällä edellä esitettyyn malliin seurannan aikana rekisteröityjen työttömyyskuukausien määrän kunakin seurantavuonna.

Työttömyyskuukausilla on odotetusti selvä negatiivinen yhteys palkkatuloihin (malli 4): jokainen työttömyyskuukausi laski seurannan alun palkkatuloja 831 eurolla. Verkostoista saatavalla avulla ja yhdistysjäsenyyksien monipuolisuudella oli puolestaan selvä yhteys työttömyyskuukausiin: mitä enemmän apua oli saatavilla verkostoista ja mitä enemmän erityyppisiä yhdistysjäsenyyksiä omattiin, sitä vähemmän oltiin työttömänä. Työsäolokuukausien vakiointi ei käytännössä vaikuta verkostoista saatavan avun yhdysvaikutustermiin aikatrendin kanssa, ja se säilyi tilastollisesti merkitsevänä laman jälkeisellä jaksolla. Tulos viittaa siihen, että laman jälkeen havaittu positiivinen palkkatulojen kehitys verkostoistaan apua saavilla johtuu siitä, että he ovat päässeet paremmin palkattuihin tehtäviin.

Yhdistysjäsenyyksien monipuolisuuden yhdysvaikutusermi lama-aikana sen sijaan laskee selvästi ja menettää tilastollisen merkitsevyyden. Tämä tarkoittaa, että lamaa edeltävällä ja sen jälkeisellä nousukaudella monipuolisia yhdistysjäsenyyksiä omaavien muita parempi vuosiansioiden kehitys heijastaa ensi sijassa kuukausiansioiden nousua. Yhdistysjäsenyyksien ansiotulojen menetykseltä suojaava vaikutus pahimman lamavaiheen aikaan puolestaan selittyy työttömyysjaksojen vähäisyydellä. Sosiaalinen pääoma näyttää siis johtavan pitkällä aikavälillä muita parempiin vuosiansioihin, ja suuri osa tästä muita paremmasta ansiokehityksestä johtuu paremmin palkattuihin tehtäviin pääsemisestä talouden noususuhdanteissa. Samalla heikkoihin siteisiin kytkeytynyt sosiaalinen pääoma suojaa myös työttömyydestä johtuvalta palkkatulojen menetykseltä lama-aikana.

Yhteenveto ja pohdinta

Tässä artikkelissa tarkastelimme yksilön sosiaalisen pääoman ja palkkatulojen kehityksen välistä

suhdetta. Aiemmat tutkimukset (ks. esim. Boxman, De Graaf & Flap 1991; Gabbay & Zuckerman 1998; Korpi 2001; McDonald 2015; Seibert ym. 2001) antavat viitteitä siitä, että verkostot tehostavat työnhaun potentiaalia. Työmarkkinoilla verkostoista muodostuvalla sosiaalisella pääomalla on yksilöille myös taloudellista merkitystä, joka voi realisoitua esimerkiksi muita vähäisempinä työttömyysjaksoina tai etenemisenä paremmin palkattuihin työmarkkina-asemiin. Samalla tutkimuksessa on esitetty ristiriitaisia väitteitä silloittavan ja sitovan sosiaalisen pääoman (tai heikkojen ja vahvojen siteiden) kyvystä edistää yksilöiden työllistymistä. Tarkastelimme sosiaalista pääomaa yksilön sosiaalisista verkostoista muodostuvana resurssina, joka liittyy verkostosuhteiden kautta yksilölle välittyviin aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin, kuten konkreettisen avun saamiseen, informaatioon ja suosituksiin (Bourdieu 1986; Burt 1992; Lin 1999). Muodostimme sosiaalisen pääoman indikaattorin kahdesta osasta: Yhtäältä kartoitimme sitovaa sosiaalista pääomaa vahvojen siteiden verkostoista saavutettavina erilaisina arkielämän resursseina, joiden kautta yksilön on mahdollista saada välitöntä ja jatkuvaluonteista apua. Toisaalta tarkastelimme yksilön silloittavaa sosiaalista pääomaa hänen yhdistysjäsenyyksiensä monipuolisuuden kautta.

Tulokset osoittavat, että sekä sitova että silloittava sosiaalinen pääoma ovat yhteydessä yksilön pitkän aikavälin palkkatulojen kehitykseen. Erityisesti yksilön silloittava sosiaalinen pääoma monipuolisina yhdistysjäsenyyksinä oli yhteydessä palkkatulojen positiiviseen kehitykseen koko vuosien 1987–1997 seurantajaksolla.

Erityisen selvästi sosiaalinen pääoma vahvisti yksilöiden palkkatulojen kehitystä laman jälkeisellä nousukaudella, jolloin sekä heikkojen että vahvojen siteiden verkostot edistivät yksilöiden tulonmuodostusta. Näyttääkin siltä, että sosiaalisen pääoman suhteellinen etu tulee esiin erityi-

sen selvästi talouden elyessä, jolloin on tarjolla runsaasti uusia työpaikkoja, ja samalla yleinen palkkakehitys on positiivista. Näissä tilanteissa monipuolisia verkostoja omaavat kykenevät muita nopeampaan tulotason kehitykseen. Suuri osa tästä kehityksestä liittyy yksilön silloittavan sosiaalisen pääoman mahdollistamaan muita nopeampaan palkkatason kasvuun. Toisin sanoen heikkoja siteitä omaavat päätyivät talouden nousukausilla muita paremmin palkattuihin työtehtäviin. Samalla silloittava sosiaalinen pääoma edistää yksilöiden työmarkkinatilannetta myös taloudellisen laman aikana, sillä se pienentää yksilön työttömyyden riskiä. Tämä vahvistaa ajatusta siitä, että erityisesti heikot siteet auttavat yksilöitä havaitsemaan uusia työmarkkinamahdollisuuksia ja näin toimivat yksilön menestysresurssina. Myös vahvat siteet ja sitova sosiaalinen pääoma edistävät yksilön palkkatason kehitystä laman jälkeisellä nousukaudella, mutta niillä ei näytä olevan työttömyydeltä suojaavaa vaikutusta lama-aikana. (Vrt. Granovetter 1973; de Souza Briggs 1998.)

Sosiaalisen pääoman ja yksilötason tulokehityksen välistä yhteyttä koskevaa tutkimusta on tehty aiemmin vain vähän (ks. kuitenkin Bridges & Villemez 1986; Lin 2001; McDonald 2015). Lisäksi suurin osa aiemmasta tutkimuksesta perustuu poikkileikkausaineistoihin ja suhteellisen rajattuihin väestöryhmiin, kuten tiettyihin ammattiryhmiin tai nuoriin työnhakijoihin. Tämän tutkimusasetelman vahvuus on, että sillä kyetään laajalla koko väestöä edustavalla aineistolla yhdistämään yksilön sosiaalista pääomaa koskeva informaatio rekisteriseuranta-aineistoon. Rekisteritietojen avulla voidaan tarkastella yksilöiden pitkän aikavälin toteutunutta tulokehitystä luotettavasti. Lisäksi rekisteriseurannasta saadaan käyttöön yksilön työttömyysjaksoja koskeva informaatio, jolloin voidaan tarkastella sosiaalisen pääoman ja tulokehityksen välisiä mekanismeja. Tutkimuksessa käytetyt sosiaalisen pääoman mittarit pe-

rustuvat vuoden 1986 elinolututkimukseen. Poikkileikkauskyselystä johtuen emme kykene tässä yhteydessä tarkastelemaan yksilön verkostoissa mahdollisesti tapahtuneita ajallisia muutoksia. Tämän vuoksi rajasimme seurantajakson 11 vuoteen, jotta lähtökohtatilanteessa mitatut sosiaaliset verkostot ja myöhempi tulokehitys eivät sijoitu ajallisesti liian kauas toisistaan.

Tulokset viittaavat osaltaan erityyppisten verkostojen toisiaan täydentävään luonteeseen. Yhdysvaikutukset tulevat esiin erityisesti nousukaudella. Sosiaalisesta pääomasta hyötyivät taloudellisesti eniten ne, joilla oli sekä heikkoja että vahvoja siteitä. Verkostoista oli hyötyä etenkin paremmin palkattuihin tehtäviin pääsemisessä. Yhdistysjäsenyydet ovat heikkojen siteiden muodostumisen ja informaation välittymisen keskeinen kanava, ja ne toimivat Suomessa merkittävänä sosiaalisen pääoman rakentumisen alueena (ks. Siisiäinen 1988; 2000, 145). Tutkimuksemme mukaan tulokehityksen näkökulmasta oleellista on kuitenkin yhdistysjäsenyyksien monipuolisuus. Mitä monipuolisemmin yksilö on jäsenyyksiensä kautta verkostoitunut eri kansalaisyhteiskunnan osa-alueille, sitä enemmän hän saa verkostoistaan taloudellista hyötyä.

Aiemman tutkimuksen pohjalta tiedetään, että järjestöpääoma kasaantuu korkeasti koulutetuille (Sanaksenaho 2006; Siisiäinen & Kankainen 2009). Lisäksi on viitteitä siitä, että sosiaalisen pääoman taloudelliset hyödyt realisoituvat erityisesti korkeammassa ammatillisissa asemissa oleville (McDonald 2015). Näin ollen yhdistystoimintaan liittyvien heikkojen siteiden verkostojen hyödyt voivat toimia eräänä eriarvoisuutta vahvistavana mekanismina. Kuvailevista tuloksista esimerkiksi havaitaan, että sosiaalinen pääoma on sukupuolittunutta. Miehillä on enemmän silloittavaa, kun taas naisilla korostuu sitova sosiaalinen pääoma. Tämä voi olla yksi sukupuolten välistä palkkaeroa lisäävä tekijä. Näiden mekanis-

mien yksityiskohtaisempi tutkiminen tulisi ottaa tarkemmin huomioon tulevassa eriarvoistumista koskevassa tutkimuksessa.

Teoreettisessa keskustelussa on esitetty, että sosiaalinen pääoma on resurssi, joka muuntuu taloudelliseksi pääomaksi (ks. Bourdieu 1986; Burt 1992; Lin 1999). Tämän hypoteesin empiirinen todentaminen on kuitenkin osoittautunut haasteelliseksi erityisesti aineistoihin liittyvien rajoitteiden vuoksi. On ollut vaikeaa rakentaa tutkimusasetelmaa, jolla päästään kiinni yksilön sosiaalisten verkostojen ja tulokehityksen välisen suhteeseen. Artikkelimme pyrkii paikkaamaan tätä vajetta käyttämällä väestötasolla edustavaa poikkileikkausaineistoa ja siihen yhdistettyjä rekisteritietoja vastaajien palkkatulojen kehityksestä yli 10 vuoden seuranta jaksolla. Tutkimuksemme tulokset tukevat käsitystä siitä, että sosiaalinen pääoma on eräs pääoman muoto, joka on muunnettavissa taloudelliseksi pääomaksi.

Kirjallisuus

- BRIDGES, WILLIAM & WAYNE VILLEMEZ. 1986. "Informal hiring and income in the labor market." *American Sociological Review* 51, 574-82.
- BOURDIEU, PIERRE. 1986. "The forms of capital." Teoksessa *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, toim. John Richardson. New York: Greenwood, 241-258.
- BOURDIEU, PIERRE. & LOIC WACQUANT. 1995. Refleksiiviseen sosiologiaan. Tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta. Joensuu: Joensuu University Press.
- BOXMAN, ED, PAUL DE GRAAF & HENDRIK FLAP. 1991. "The impact of social capital and human capital on the income attainment of Dutch managers." *Social Networks* 13, 51-73.
- BURT, RONALD S. 1992. *Structural holes: The social structure of competition*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- BURT, RONALD S. 2000. "The Network Structure of Social Capital." *Research in Organizational Behavior* 22, 345-423.
- BURT, RONALD S. 2002. "The Social Capital of Structural Holes." Teoksessa *The New Economic Sociology*, toim. Mauro F. Guillén, Randall Collins, Paula England,

- & MARSHALL MEYER. NEW YORK: RUSSELL SAGE FOUNDATION, 148–192.
- CHOI, MINKYOUNG, MARCO MESA-FRIAS., EVELINE NÜESCH, JAMES HARGREAVES, DAVID PRIETO-MERINO, ANN BOWLING, DAVIE SNITH, SHAH EBRAHIM, CAROLINE DALE & JUAN P. CASAS. 2014. "Social capital, mortality, cardiovascular events and cancer: a systematic review of prospective studies." *International journal of epidemiology* 43(6), 1895–1920.
- COLEMAN, JAMES S. 1988. "Social capital in creation of human capital." *American Journal of Sociology* 94, 95–120.
- GAAG, MARTIN & TOM SNIJDERS. 2005. "The Resource Generator: social capital quantification with concrete items." *Social Networks* 27, 1–29.
- GABBAY, SHAUL M., & EZRA W. ZUCKERMAN. 1998. "Social capital and opportunity in corporate R&D: The contingent effect of contact density on mobility expectations." *Social Science Research* 27, 189–217.
- GEYS, BENNY & ZUZANA MURDOCH. 2010. "Measuring the 'Bridging' versus 'Bonding' Nature of Social Networks: A Proposal for Integrating Existing Measures." *Sociology* 44, 523–540.
- GITTELL, ROSS & AVIS VIDAL, A. 1998. *Community Organizing: Building Social Capital as a Development Strategy*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- GRANOVETTER, MARK S. 1973. "The strength of weak ties." *American Journal of Sociology* 78, 1360–1380
- GRANOVETTER, MARK S. 1974. *Getting a Job: A Study of Contacts and Careers*. Chicago: University of Chicago Press.
- GRANOVETTER, M. S. 1995. *Getting a job: a study of contacts and careers*. 2nd edition. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- JANHONEN, MINNA, JAN-ERIK JOHANSON & RIKU NIKKILÄ. 2005. "Sosiaalisen pääoman verkostoanalyttisistä menetelmistä." Teoksessa *Sosiaalisen pääoman kentät*, toim. Pertti Jokivuori. Jyväskylä: Minerva Kustannus, 227–255.
- JOHANSON, JAN-ERIK. 2015. "Heikot suhteet ja uppoutuneisuus." Teoksessa *Verkostot yhteiskuntatutkimuksessa*, toim. Kai Eriksson. Helsinki: Gaudeamus, 196–213.
- KANKAINEN, TOMI. 2007. *Yhdistykset, instituutiot ja luottamus*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 326.
- KAWACHI, ICHIRO & LISA F. BERKMAN. 2000. "Social cohesion, social capital, and health." Teoksessa *Social Epidemiology*, toim. Lisa F. Berkman & Ichiro Kawachi. Oxford: Oxford University Press, 174–190.
- KNACK, STEPHEN. & PHILIP KEEFER. 1997. "Does social capital have an economic payoff? A Cross-country investigation." *Quarterly Journal of Economics* 112, 1251–1288.
- KORPI, TOMAS. 2001. "Good Friends in Bad Times? Social Networks and Job Search among the Unemployed in Sweden." *Acta Sociologica* 44, 157–170.
- LIN, NAN. 1999. "Building a network theory of social capital." *Connections* 22, 28–51.
- LIN, NAN. 2001. *Social capital. A Theory of Social Structure and Action*. Cambridge: University Press.
- LIN, NAN & MARY DUMIN. 1986. "Access to occupations through social ties." *Social Networks* 8, 365–385.
- MCDONALD, STEVE. 2015. "Network effects across the earnings distribution: Payoffs to visible and invisible job finding assistance." *Social Science Research* 49, 299–313.
- MELKAS, TUULA. 2003. Sosiaalisesta muodosta toiseen. Suomalaisten yksityiselämän sosiaalisuuden tarkastelua vuosilta 1986 ja 1994. *Tilastokeskus, tutkimuksia* 237.
- MONTGOMERY, JAMES. 1992. "Job search and network composition: Implications of the strength of weak ties hypothesis." *American Sociological Review* 57, 586–96.
- MOUW, TED. 2003. "Social capital and finding a job: Do contacts matter?" *American Sociological Review* 68, 868–98.
- PODOLNY, JOEL M. & JAMES N. BARON. 1997. "Resources and relationships: Social networks and mobility in the workplace." *American Sociological Review* 62, 673–693.
- PUTNAM, ROBERT D. 1993. *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton (N.J.): Princeton University Press.
- PUTNAM, ROBERT D. 2000. *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- RUUSKANEN, PETRI. 2015. "Sosiaalinen pääoma." Teoksessa *Verkostot yhteiskuntatutkimuksessa*, toim. Kai Eriksson. Helsinki: Gaudeamus, 214–233.
- SALMINEN, VELI-MATTI. 2012. Verkostot, paikallisuus ja eriarvoisuus. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research* 434.
- SANAKSENAHO, SANNA. 2006. Eriarvoisuus ja luottamus 2000-luvun taitteen Suomessa. Bourdieuläinen näkökulma. Jyväskylän yliopisto. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research* 285.
- SAULI, HANNELE, ANJA AHOLA, EERO LAHELMA & JUKKA SAVOLAINEN. 1989. Elinolot numeroina. Vuoden 1986 elinolutkimus. Helsinki: Tilastokeskus.
- SIISIÄINEN, MARTTI. 1988. "Järjestöllinen pääoma: käsite ja merkitys yhdistystutkimuksessa." *Hallinnon tutkimus* (3), 154–169.
- SIISIÄINEN, MARTTI. 2000. "Social capital, power and the third sector." Teoksessa *The Third Sector in Finland*, toim. Martti Siisiäinen, Petri Kinnunen & Elina Hietanen. Helsinki: The Finnish Federation for Social Welfare and Health, 7–35.

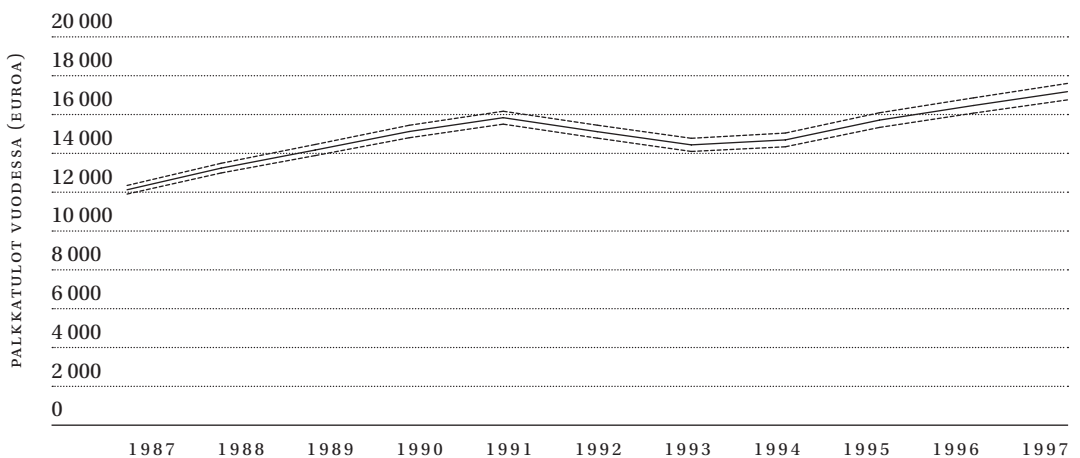
- SIISIÄINEN, MARTTI. 2002. "Yhdistyslaitos vuosituhannen vaihteessa." Teoksessa *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille*, toim. Petri Ruuskanen. Jyväskylä: PS-kustannus, 94–111.
- SIISIÄINEN, MARTTI & TOMI KANKAINEN. 2009. "Järjestötoiminnan kehitys ja tulevaisuudennäkymät Suomessa." Teoksessa *Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5*, 90–137.
- SIMMEL, GEORG. 1890. *Über Sociale Differenzierung: Sociologische und Psychologische Untersuchungen*. Leipzig: Duncker and Humblot.
- SINGER, JUDITH & JOHN WILLET. 2003. *Applied Longitudinal Data Analysis: Modeling Change and Event Occurrence*. New York: Oxford University Press
- SEIBERT, SCOTT E., KRAIMER, MARIA L., & LIDEN, ROBER C. 2001. A social capital theory of career success. *Academy of management journal* 44(2), 219–237.
- SMITH, SANDRA S. 2000. "Mobilizing social resources: Race ethnic and gender difference in social capital and persisting wage inequalities." *Sociological Quarterly* 41, 509–37.
- DE SOUZA BRIGGS, XAVIER. 1998. "Doing Democracy Up-Close: Culture, Power, and Communication in Community Building." *Journal of Planning Education and Research* 18, 1–13.
- TABACHNICK, BARBARA G., & LINDA S. FIDELL. 2007. *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson/Allyn & Bacon.
- VAN DER GAAG, MARTIN & TOM A.B. SNIJDERS. 2004. "Proposals for the measurement of individual social capital." Teoksessa *Creation and Returns of Social Capital. A new research program*, toim. Henk Flap & Beate Völker. Routledge Advances in Sociology 9. London & New York: Routledge, 199–218.
- VAN DER GAAG, MARTIN & TOM A.B. SNIJDERS. 2005. "The Resource Generator: social capital quantification with concrete items." *Social Networks* 27, 1–29.

LIITETAULUKKO 1. Kasvukäyrämallien satunnaisvaikutustermien varianssi-kovarianssimatriisit

		1.	2.	3.	4.
Malli 1	1.Vuosipalkan taso 1987	40815572			
	2.Vuosipalkan muutos 1987–1991	6612177	1398944		
	3.Vuosipalkan muutos 1992–1994	-2655723	433544	2842243	
	4.Vuosipalkan muutos 1995–1997	2696481	242232	522965	4087534
Malli 2	1.Vuosipalkan taso 1987	4512272			
	2.Vuosipalkan muutos 1987–1991	2832438	2195508		
	3.Vuosipalkan muutos 1992–1994	-1596122	95353	4195162	
	4.Vuosipalkan muutos 1995–1997	878996	35143	61941	5220071
Malli 3	1.Vuosipalkan taso 1987	4537196			
	2.Vuosipalkan muutos 1987–1991	2835405	2175695		
	3.Vuosipalkan muutos 1992–1994	-1589871	74407	4183778	
	4.Vuosipalkan muutos 1995–1997	890797	12562	39405	5200313
Malli 4	1.Vuosipalkan taso 1987	4559661			
	2.Vuosipalkan muutos 1987–1991	2720055	2029234		
	3.Vuosipalkan muutos 1992–1994	-1711981	-84029	3263014	
	4.Vuosipalkan muutos 1995–1997	737470	118929	303095	4499637

* $p < 0.05$

LIITEKUVIO 1. Palkkatulojen keskiarvo 1987–1997 euroina ja 95% luottamusväli (20–44-vuotiaat työlliset vuonna 1986)

LIITETAULUKKO 2. Taustatekijöiden yhteys vuosipalkan kehitykseen 1987–1997 (malli 2, taulukko 2)

MUUTTUJAT	ESTIMAATTI
<i>Ikäryhmä</i>	
20–24 vuotta	552*
25–29 vuotta	-458*
30–34 vuotta	-194
35–39 vuotta	366
40–44 vuotta (referenssi)	0
<i>Sukupuoli</i>	
Mies	1579***
Nainen (referenssi)	0
<i>Perheasema</i>	
Yksinhuoltaja	-401
Yksin asuva	-37
Pariskunta, ei lapsia	-73
Pariskunta, lapsia (referenssi)	0
<i>Koettu terveys</i>	
Huono	-2091***
Keskinkertainen	-542**
Hyvä (referenssi)	0
<i>Koulutus</i>	
Korkea-aste	3569***
Keskiaste	464**
Perusaste (referenssi)	0
<i>Ammattiasema</i>	
Yrittäjä	-3662***
Palkansaaja (referenssi)	0
<i>Vuoden 1985 palkkatulot</i>	0.85***

* p < 0.05; ** p < 0.01; *** p < 0.001